

EURÓPAI REGIONÁLIS ÖSSZEFOGLALÓ

2019-ben néhány ország Európa szívében azon dolgozott, hogy tovább gyengítse a bíróságok függetlenségét, és ezzel a hatalma feletti ellenőrzést. Az Európai Unió továbbra is azon volt, hogy a migráció kezelését kiszervezze a határain túlra, amiből súlyos emberi jogi válság következett: több tízezren maradtak teljesen kiszolgáltatva fegyveres konfliktusoknak, erőszaknak és kínzásnak bizonytalan kilátások, szörnyű körülmények között. A jelenlegi határvédelmi és migrációs politikák ellenzői gyakran találták magukat lejáratókampányok középpontjában, és sokszor váltak zaklatások áldozataivá vagy indult ellenük eljárás. Egyre több aktivistát, független újságírót és jogvédőt próbáltak megfélemlíteni vagy eljárást indítani ellenük. Az utcán tüntetőket korlátozták a jogaik gyakorlásában, és sokan váltak közülük rendőri erőszak áldozatává. A sérülékeny csoportok és a jogaikat védők erőszakkal néztek szembe, és egyre súlyosabb lett néhány társadalmi csoport megbélyegzettsége. A szexuális erőszak áldozatai továbbra is nehezen fértek hozzá az igazságszolgáltatáshoz. Miközben két olyan országban is Pride felvonulást tartottak, ahol eddig erre nem volt lehetőség, több területen is az LMBTI emberek jogait sértő szabályozásokat és intézkedéseket vezettek be.

Az Európai Unió (EU) alapértékeit a közösségen belülről érték támadások 2019-ben. A jogállamiság egyik nélkülözhetetlen feltétele, a bíróságok függetlensége komoly támadást szenvedett Lengyelországban, ahol a kormány megpróbálta irányítása alá vonni a bíróságokat és a bírákat. A lengyel fejlemények is világosan jelzik, hogyan elkezdett átalakulni az európai értékekkel kapcsolatos konszenzus. A magyar, török és román bíróságok helyzete szintén komoly aggodalomra adott okot. Több aggasztó jelenség is a felszínen maradt, kezdve a határokat az emberi életek védelme elé helyező migrációs politikáktól a békés tüntetések elleni erőszakos rendőrségi fellépésekig. A vallási és etnikai kisebbségek elleni gyűlölet gyakran öltött erőszakos formát.

Bár számos ország nem volt képes biztosítani a határain belül élők jogainak az érvényesülését, nem volt hiány olyan bátor emberekből, aki nem törődve a kockázatokkal fel mertek szólalni, és kérdőre vonták a kormányokat. Emberek vették birtokukba az utcákat, hogy egy igazságosabb és egyenlőbb társadalmat követeljenek maguknak és másoknak. Az egyik ilyen széles körű követelés az volt, hogy a kormányok végre tegyenek valamit a globális klímaválság ellen. Az elkötelezettségük és munkájuk jelenti a reményt mindannyiunk számára.

MIGRÁCIÓ

Moria menekülttábor, Leszbosz, Görögország 2019. november 26. © ARIS MESSINIS/AFP via Getty Images

Tavaly nagyjából 120 000 menedékkérő és migráns érkezett Európába irreguláris módon. Kevesebben érkeztek a Földközi-tenger középső és nyugati felén, a keleti medencén keresztül érkezők azonban nőtt.

Az európai kormányok továbbra is azt tartották a legjobbnak, ha kiszervezik a migráció kezelését és a határvédelmet olyan országokba, amelyek rendszeresen megsértik az emberi jogokat. Általánosan elfogadottá vált az európai vezetők számára, hogy menekültek éljenek nyomorúságos körülmények között, összezsúfolódva az EU határain kívül és belül.

A Földközi-tenger középső részén keresztül Európába készülő menekültek és menedékkérők emberi jogainak megsértése szintet lépett, amikor áprilisban véres fegyveres konfliktus tört ki Líbiában. A kínzások és önkényes fogvatartások mellett már bombázásokkal és fegyveres támadásokkal is szembe kellett nézniük az embereknek. Az összecsapásokban több tucat menekült és migráns halt meg. A rohamosan romló biztonsági körülmények és a táborokban rendszeresen előforduló horrorisztikus jogsértések ellenére az európai országok folytatták a kooperációt Líbiával, hogy az bármi áron ott tartsa az embereket. Novemberben Olaszország újabb három évre meghosszabbította együttműködését a líbiai hatóságokkal.

Ezzel párhuzamosan Olaszország lezárta a kikötőit a menedékkérők és menekültek előtt. A szabályok értelmében a civil szervezetek mentőhajói, miután kimentették az embereket a tengerből, nem köthettek ki, hanem heteket kellett a tengeren várakozniuk, amíg a kormányok egymással arról vitatkoztak, kinek a kikötőjébe irányítsák azokat. Az olaszországi kormányváltás véget vetett ennek a helyzetnek, és egy ideiglenes megállapodás született Franciaország, Németország, Olaszország és Málta között, amely minimális koordinációt garantál a négy ország között a kikötések és az áthelyezések területén. Apró, ideiglenes, de fontos előrelépés volt ennek a megállapodásnak a megszületése.

Az emberi jogi szervezetek folyamatos tiltakozása ellenére továbbra is a 2016-os EU-Törökország alku határozza meg az EU migrációs politikáját a Földközi-tenger keleti részén. A menekültek és menedékkérők emberi jogainak szisztematikus és durva megsértését dokumentáló bizonyítékok ellenére az európai közösség továbbra is partnernek tekinti Törökországot. A török hadsereg októberi észak-kelet szíriai offenzívája előtt az Amnesty International bemutatta, hogy május és szeptember között a török hatóságok több száz szíriait kényszerítettek vissza Szíriába. A török hatóságok mindezt "önkéntes hazatérésnek" nevezték.

2019 közepén 2016 óta nem látott számban érkeztek emberek Görögországba, ami a korábbinál is súlyosabb zsúfoltsághoz vezetett az Égei-szigeteken lévő táborokban. Az eredetileg 6000 fős befogadóképességre több, mint 38 000 ember jutott. Az új görög kormány novemberben új szabályozást vezetett be annak érdekében, hogy felgyorsuljanak a menedékjogi eljárások, többeket tarthassanak őrizetben és több embert küldhessenek vissza Törökországba. Ausztriában, Finnországban és Németországban is a menedékkérők jogait a korábbinál jobban korlátozó intézkedések léptek életbe: nagyobb hangsúly került az emberek őrizetben tartására és a kitoloncolásukra.

A korábbinál többen érkeztek szárazföldi úton is a görög-török határhoz, ahol a jelentések szerint a görög hatóságok részéről erőszak és visszaküldés várt rájuk. Akinek sikerült ezt elkerülnie, folytathatta az útját a Balkánon keresztül: a jelentések szerint több, mint 30 000 ember jutott túl Görögországon és Bulgárián. Több, mint 10 000 ember élt nyomorúságos szerb és bosnyák táborokban, mert a horvát hatóságok erőszakkal akadályozták meg, hogy folytathassák az útjukat. Annak ellenére, hogy egyértelmű bizonyítékok álltak rendelkezésre a horvát hatóságok jogsértő fellépéséről, októberben az Európai Bizottság javasolta Horvátország teljes csatlakozását a schengeni övezetbe.

JOGVÉDŐK

Holland tüntetők követelik, hogy a Seawatch-3 mentőhajó folytathassa a munkáját, Amsterdam, Hollandia, 2019. április 21. ©Ana Fernandez/SOPA Images/LightRocket via Getty Images

A jogvédők és a civil szervezetek továbbra is rendszeresen tiltakoztak a menekülő emberek elleni jogsértő intézkedések ellen, és igyekeztek segítséget nyújtani a migránsoknak és a menedékkérőknek. A bajbajutott emberek segítségére siettek a hegyekben és a tengereken, és élelemmel illetve gyógyszerekkel igyekeztek könnyíteni a helyzetükön.

Sok európai ország ezekre az önzetlen cselekedetekre kritikával, megfélemlítéssel, zaklatással, pénzbírsággal, sőt több esetben büntetőeljárásokkal válaszolt. Görögországban, Olaszországban és Franciaországban a hatóságok gyakran embercsempészként kezelték a jogvédőket, és úgy tettek, mintha veszélyt jelentének a nemzet biztonságára. Több helyen szigorítottak a törvényeken is.

Mivel a közös uniós szabály elég homályos, nagy mozgástere volt a tagállamoknak, hogy drákói szigorral alkalmazzák nemzeti szinten, ami a jogvédők számára dermesztő légkört teremtett több országban. Sok aktivista és civil szervezet hagyott fel a korábbi tevékenységeivel a helyzet miatt.

Törökország több tucat jogvédőt letartóztatott, majd büntetőeljárásokat indított ellenük, amiért azok az emberi jogi munkájukat végezték. Folytatódott Idil Eser, az Amnesty korábbi törökországi igazgatójának, Taner Kilicnek, a szervezet tiszteletbeli elnökének és még kilenc másik jogvédőnek a pere, ahogyan az Osman Kavala és tizenöt társa elleni eljárás is.

VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS

Tüntetők követelik a meggyilkolt máltai újságíró, Daphne Caruana Galizia ügyének kivizsgálását, és az elkövetők felelősségrevonását, Valetta, Málta, 2019. december 3. © ANDREAS SOLARO/AFP via Getty Images

De nemcsak a jogvédők élete volt nehéz. A régió több országában ért zaklatás korrupciós ügyekkel, szervezett bűnözéssel és háborús bűncselekmények feltárásával foglalkozó újságírókat, lejáratókampányok folytattak ellenük, de Horvátországban, Szerbiában és Bosznia-Hercegovinában fizikai erőszakra is volt példa. A hatóságok jellemzően nem folytattak érdemi nyomozásokat, és a támadásokat sem ítélték el, sőt Bulgáriában ők maguk indítottak eljárást a kormányzati korrupciót leleplező újságírók ellen. Albániában egy ellentmondásos törvényjavaslat sodorta veszélybe az online média működését.

GYŰLEKEZÉSI JOG

Az Adama Bizottság által szervezett tiltakozás a rendőri erőszak ellen, Párizs, Franciaország, 2019. július 20.
© Benjamin Girette

Nagyobb tüntetések voltak Európa több országában, így Franciaországban, Ausztriában, Lengyelországban, Romániában, Csehországban és Magyarországon is, amelyeken az emberek a megszorító intézkedések és a korrupció ellen tiltakoztak, illetve kiálltak a társadalmi igazságosság és a bíróságok függetlensége mellett. 2019-ben a klímátüntetések és sztrájkok is rendszeressé váltak az európai városokban.

Válaszul több ország is a békés gyülekezéshez illetve a szabad véleménynyilvánításhoz való jogot korlátozó intézkedéseket vezetett be. Franciaországban, Ausztriában és Spanyolországban több száz ember sérült meg a tüntetéseken. A francia rendőrség jogsértő módon túlzott erőszakot alkalmazott, a török hatóságok pedig erőszakkal és a gyülekezések teljes körű betiltásával akadályozták az embereket a békés gyülekezéshez való joguk gyakorlásában. Az erőszak elkövetőit nem vonták felelősségre. Más országok is többlet jogosítványokkal ruházták fel a rendőreiket: Németországban például lehetővé vált a lakóhely kijelölése illetve a személyes kommunikáció megfigyelése a "a potenciális bűnelkövetők" esetében. Kritikus fontosságú volt, hogy a bíróságok több esetben is igazságot tudtak szolgáltatni: hatályon kívül helyezték a gyülekezések általános betiltását, Lengyelországban pedig a rasszizmus és nacionalizmus ellen békésen tüntetőknek adtak igazat. Ennek azonban megvolt az ára: néhány ilyen ügyben ítélező bírót a lengyel hatóságok áthelyeztek és zaklattak.

A BÍRÓSÁGOK FÜGGETLENSÉGE

A Bukaresti Nemzeti Színház művészei a bíróságok függetlensége mellett tüntetnek, Bukarest, Románia, 2019. március 3.
© DANIEL MIHAILESCU/AFP via Getty Images

Különböző intézkedések gyengítették a bíróságok függetlenségét, a jogállamiságot és a tisztességes eljáráshoz való jogot Lengyelországban, Romániában és Törökországban.

A bíróságok függetlenségének aláásása leginkább Lengyelországban volt előtérben, ahol egy sor olyan módosítást és intézkedést vezettek be, amelyek célja a kormány politikai hatalmának kiterjesztése volt a bíróságok felett.

Az igazságszolgáltatás függetlensége mellett kiálló bírák és ügyészek az emberi jogukat sértő fegyelmi eljárásokkal találták szemben magukat. Egyes bírák ellen lejáratókampányok indultak az állami és a közösségi médiában.

Magyarországon a kormány igyekezett tovább gyengíteni a rendes bíróságok függetlenségét. Májusban az Európai Bizottság figyelmeztette a román kormányt, hogy amennyiben továbbra is megpróbálja befolyásolni a bíróságokat, eljárás indulhat ellenük az uniós értékek megsértésének a veszélye miatt.

Miközben az uniós intézmények igyekeztek gyorsan reagálni a lengyel helyzetre, erőfeszítéseik az év végéig nem vezettek valódi eredményre. Az EU-n kívül Törökországban is komoly veszélyek leselkedtek a bírákra: a 2016-os puccskísérletet

követő leszámolások után 2018-ban egy olyan törvényt fogadtak el, amely alapján pusztán a “terrorszervezettel való kapcsolat gyanúja” esetén is meneszteni lehet az állami tisztviselőket a hivatalaikból.

GYŰLŐLET-BŰNCSELEKMÉNYEK ÉS DISZKRIMINÁCIÓ

Kilakoltatott roma család, Nápoly, Olaszország, 2017 @Amnesty International

Az egyre romló trend egyik jele, hogy 2019-ben az intolerancia és a hátrányos megkülönböztetés gyakran csapott át erőszakba. Az erőszak gyakran azokat érte, akik kiálltak a sérülékeny csoportok jogai, a tolerancia és az elfogadás mellett.

Legalább két magas rangú politikus fizetett az életével ezekért az elvekért. Januárban Pawel Adamowicz gdanski polgármestert, az LGBTI emberek és a menekültek jogainak elkötelezett támogatóját késelték halálra egy jótékonysági eseményen. Júniusban egy német város vezetőjét, Walter Lübckét lőtték fejbe Kasselben, mert támogatta az üldözött emberek befogadását.

Két ember vesztette életét Jom Kippur idején a német Halle városában, miután egy feltételezhetően szélsőjobboldali fegyveres először egy zsinagógát, majd egy helyi menzát

támadott meg. Szintén értek támadások francia zsinagógákat, egy elkövető pedig októberben megpróbált felgyújtani egy mecsetet Bayonne-ben, majd két emberre is rálőtt, aki súlyosan megsérültek.

Európa-szerte folytatódott a roma közösségek hátrányos megkülönböztetése. Bulgáriában a voivodinovi és gabrovi romákat kényszerrel lakoltatták ki, majd az otthonaikat ledózerolták. A jogsértésért a helyi hatóságok és emberek egy csoportja volt a felelős, több száz ember veszítette el így az otthonát. Az olasz Giugliano városában 450 romát lakoltattak ki az otthonaikból, köztük gyerekes családokat, de elhelyezésükről nem gondoskodtak. Szintén volt példa romák kényszerkilakoltatására Svédországban és Franciaországban is.

NŐK JOGAI

Tüntetés a szexuális erőszak ellen, 2019. március 8., Stockholm, Svédország © AI Sweden

Egy régóta esedékes belfasti felsőbbírószági döntés értelmében Észak-Írországban dekriminalizálták az abortuszt, és minden függőben lévő büntetőeljárást megszüntettek. Szlovákiában a parlament megpróbálta tovább szigorítani a terhességmegszakítás szabályait, ami kiváltotta a jogvédő szervezetek és az Európa Tanács emberi jogi biztosának a tiltakozását.

A szexuális erőszak áldozatainak számára továbbra is komoly nehézséget okozott az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés. A legtöbb európai ország a szexuális erőszak megállapításához feltételül köti a fizikai erőszakot, ellentétben azzal, amit a nemzetközi emberi jogi szövegek írnak elő, amelyek a beleegyezés hiányát veszik alapul. Több országban, köztük Dániában, Spanyolországban és az Egyesült Királyságban is kiderült,

hogy rendszerszintű problémák vannak a szexuális erőszak megelőzésének, kivizsgálásának és az elkövetők felelősségrevonásának a területén. A túlélők és a nőjogi szervezetek folyamatosan mutattak rá ezekre a hiányosságokra, és valódi megoldásokat követeltek.

Spanyolországban a "Farkasfalka" ítélet akkora tiltakozást váltott ki, hogy a kormány kénytelen volt bejelenteni, hogy módosítanak a szabályozáson, hogy az a beleegyezés hiányát vegye alapul. A spanyol bíróságok felmentettek egy öt tagból álló társaságot (ismertebb nevükön a Farkasfalka tagjait) a szexuális erőszak vádjától, annak ellenére, hogy egyértelmű volt, az áldozat nem egyezett bele a szexuális aktusba. A bíróság nem látta bizonyítottan az erőszakot, így csak szexuális visszaélésben találta bűnösnek az elkövetőket. Később a legfelsőbb bíróság megváltoztatta az ítéletet, és júniusban 15 év börtönre ítélte az öt férfit.

A szexuális erőszak túlélőinek és az aktivisták kitartó munkájának hála Görögország beleegyezésen alapuló definíciót fogadott el 2019-ben.

LMBTI JOGOK

Skopje Pride, 2019. június 29., Észak-Macedónia © ROBERT ATANASOVSKI/AFP via Getty Images

Több török tartományban is betiltották a Pride felvonulások megtartását. Ankarában 2017 novembere óta volt érvényben egy határozatlan időre szóló tilalom, amelyet ugyan áprilisban visszavontak, de a török hatóságok ezután is rendszeresen tiltották meg önálló események megtartását. Azok, akik lépéseket tettek a tilalmak hatályon kívül helyezésére,

rendőri erőszakkal, nyomozásokkal és eljárásokkal néztek szembe. Lengyelországban 64 helyi önkormányzat fogadott el tiltakozó nyilatkozatokat az "LMBTI ideológia" ellen.

Két olyan országban is Pride felvonulást tartottak, ahol erre korábban nem volt lehetőség: júniusban Észak-Macedóniában, szeptemberben pedig Bosznia-Hercegovinában. Bár voltak arra vonatkozó előjelek, hogy megpróbálják ezeket a felvonulásokat megzavarni, mindkét esemény békésen és zavartalanul folyt le a rendőrség biztosítása mellett.